

trionfantelijke apotheose

De Standaard, 10 jun 08, Willem Bruls

Met een grootse uitvoering van Wagners 'Götterdämmerung' sloot de Vlaamse Opera de Ring-cyclus van Wagner af. De digitale parallellen die in de hele Ring-cyclus worden getrokken, zijn zonder meer geniaal.

Duizenden tableaux vol mediaboodschappen en videoclipen worden getoond in de nieuwe voorstelling van Götterdämmerung, de apotheose van de Ring-cyclus van Wagner. Vijf uur lang terroriseren tekenfilms, journaalbeelden, pornosites, computergames, webcamshots en reality-tv ons netvlies. Ivo van Hove, de regisseur van Götterdämmerung, en Jan Versweyveld, de vormgever, lieten in de vorige delen van de Ring-cyclus al zien hoe macht corrumperend werkt en hoe een jonge generatie zonder moraal opgroeit. Siegfried is een kind van onze tijd, opgevoed met games, chatboxen en pornosites. Het verbaast dan ook niet dat hij in Götterdämmerung de liefde met een realistische vrouw – Brünnhilde – niet echt kan consumeren, dat hij haar vervolgens ontvlucht en meteen ontrouw is met de eerste de beste blondine die hij tegen het lijf loopt. Dat is Guttrune, die bij de Gibichungen woont met Gunther en Hagen. Zijn gevoelens bloeien pas echt open als hij op de laptop met haar kan chatten en Second Life kan spelen – een virtueel spel waarin je een andere gedaante kunt aannemen.

Vervolgens gaat de camera een steeds grotere rol spelen in het leven van de personages. Brünnhilde en Siegfried lijken nog in een cam-vrije zone te leven als de opera begint, maar al spoedig vallen camerateams en brutale fotografen hun geïsoleerde liefdesnest binnen. Plots schildert Siegfried de woorden Love Peace, Hair Peace op de wand en veranderen ze allebei van gedaante: Siegfried heeft een John Lennon-pruik en -bril opgezet, Brünnhilde een Yoko Ono-pruik en dito bril. Ze laten zich in bed fotograferen zoals het pasgetrouwde stel Lennon-Ono dat in 1969 deed in kamer 902 van het Amsterdamse Hiltonhotel. Die bed-in duurde zeven dagen en was bedoeld ter bevordering van de wereldvrede: Make Love, Not War. Ten tijde van Lennon en Ono werd er vooral gefotografeerd, in de Wagnerversie nemen de media het leven van de twee geliefden volledig over. Voortaan zal elk emotioneel moment zonder gêne worden vastgelegd en worden getoond, of Siegfried en Brünnhilde dat nu willen of niet. Hun intiemste delen worden op het scherm uitvergroot, hun emoties - voor zover ze die nog hebben - worden opgeblazen of verstoord.

Wat heeft dat met Wagners Ring te maken? Alles, en de digitale parallellen die de hele cyclus door werden getrokken, zijn zonder meer geniaal. De kern van de Ring-cyclus is een verschuiving van thematiek. Terwijl in Das Rheingold en Die Walküre nog de tegenstelling tussen liefde en macht de dramatische motor was, werd die tegenstelling in Siegfried in Götterdämmerung opgeheven. De liefde zelf, die de oplossing voor alle wereldproblemen zou zijn, wordt ter discussie gesteld. Siegfried lijdt aan het menselijke tekort, hij kiest voor

Brünnhilde als hij geïsoleerd in zijn liefdesnest zit, maar raakt van haar vervreemd als hij met de echte wereld in aanraking komt. Die wereld is tegenwoordig verwarrender dan ooit, omdat ze ook en vooral virtueel is geworden. De grenzen tussen werkelijkheid en fictie zijn opgeheven. En in die verwarrende wereld volgt Siegfried zijn primitiefste instinct: zijn lusten en seksuele driften, die in de virtuele wereld steeds pijnlijker worden gestimuleerd. En daardoor sterft de held.

Wagner stelde in zijn Ring de vraag naar de geldigheid van de utopie van de liefde. Hij moest die vraag ontkennend beantwoorden, omdat Siegfried en Brünnhilde allebei falen. Wat is er van de liefdesutopie van Lennon en Ono terechtgekomen, veertig jaar later? De utopie verschoof bij Wagner van de liefde naar de opofferende daad van Brünnhilde, die de wereld redt. Dat sprankje hoop wenden Van Hove en Versweyveld aan om in het slot-tableau een nieuwe wereld te schetsen met nieuwe mensen die een klein boompje planten. Naïef? Zeker, maar broodnodig.

Wat de uitvoerders betreft, kunnen we kort zijn. Eigenlijk was er geen enkele stem op top-niveau te horen, maar vijf uur lang zongen alle solisten of hun leven ervan afhing. En het orkest van de Vlaamse Opera en de dirigent Ivan Törzs overtroffen zichzelf. Aan de hele ploeg: chapeau. Is het echt afgelopen met deze Ring?